

Autobiografie se v současné knižní produkci dostávají do popředí. Subjektivitě popisu událostí rozumí i laická veřejnost (pro zprostředkování prožitku), a také pro odborníky jsou písemné vzpomínky důležitým doplněním historických a etnografických popisů. Anna Kutějová prožívala nejlepší léta svého mládí v době, kterou výrazně ovlivnily události první světové

války. Zásáhly hluboce také do jejího osudu, neboť ji okolnosti donutily vstoupit do nechtěného manželství. O to více, oč byla v osobním životě ochuzena, se snažila ostatním skrze písně a vyprávění dodávat životní optimismus.

Klára Císaríková (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Milena Secká, Jen Náprstková, prosím... Neobyčejný život v dobových pramenech. Národní muzeum, Praha 2016, 307 s.–

Monografie o životě Josefy Náprstkové by mohla mít také podtitul ... vykročení ze stínu Vojty Náprstka. Není divu, že o manželkách českých buditelů a intelektuálů v 19. století máme pouze sporé informace, většina z nich vytvářela domácí zázemí, byla ozdobou salonu a nanejvýš se věnovala kulturním produkcím. Jen výjimečné osobnosti se mohly svými aktivitami rovnat mužským protějškům nebo dokonce nad ně vyniknout, kromě několika emancipovaných spisovatelek to byly Renáta Tyršová či Teréza Nováková, které „oživily“ díky barvitému líčení z pera Ireny Štěpánové. V souvislosti s popisem činnosti Vojty Náprstka nebylo možné jeho spolupracovníci a družku pominout, ale její podíl nebyl dosud dostatečně doceněn, zvláště v kontextu životních podmínek determinovaných jejím sociálním původem. A navíc není nijak překvapivé, že veřejný zájem o její osobu lze zaznamenat v době jejího vdovství nebo dokonce až po jejím odchodu.

Na rozdíl od většího počtu prací o Anně Fingerhutové, si čtenář mohl vytvořit první ucelenější představu o nesnadném životě Pepičky Křížkové na základě kapitol v publikaci o ženách několika generací

v rodině Náprstkových (Štěpánová, Irena – Sochorová, Ludmila – Secká, Milena: *Ženy rodiny Náprstkovy*. Argo, Praha 2001). Před třemi lety vydané deníky, poznámky a vzpomínky (Secká, Milena – Šámal, Martin: *Byl to můj osud. Zápisky Josefy Náprstkové*. Národní muzeum, Praha 2014) už byly hlubší sondou do jejího nitra.

V poslední monografii zúročila Milena Secká mnohaleté studium, jehož výsledkem bylo shromáždění a vyhodnocení tisíců položek, a předložila podrobný životopis. Využila všechny typy materiálů nacházejících se z větší části v Náprstkově muzeu, které tvoří tisky, rukopisy, obrazové i hmotné doklady. Nejcennějším pramenem byly deníky Josefy Náprstkové, ačkoli se nezachovaly v ucelené chronologické řadě, a pak bohatá vzájemná korespondence manželů z dob odloučení, převážně při Vojtových zahraničních pobytech. Takto získané poznatky však autorka následně porovnávala s deníky Vojty Náprstka a dalšími rukopisnými zdroji pocházejícími ze širšího okolí, a to jak od členů rodiny, tak od spolupracovníků, přátel a známých. Potřeba Josefy Náprstkové, kterou dlouhodobě provázelo vnitřní osamění, svěřovat se papíru, zaznamenávat nejen důležité

události a nově získané informace, ale také osobní komentáře, pocity a dojmy, je nedocenitelným přínosem pro badatele, i když klade značné nároky na jejich objektivní vyhodnocení. Díky tomu není životopis Josefy Náprstkové jen pohledem zvenčí, vytvořeným na základě fakt, ale zároveň intimní zповědí.

Jedním dechem čteme neuvěřitelný osud téměř románové hrdinky, v němž si realita nijak nezadá s fikcí. Na počátku příběhu stála osmnáctiletá Pepička Křížková, dívka bez společenského postavení, finančního zázemí a vzdělání, jež přišla do služby k Anně Fingerhutové, která provozovala v domě U Halánků na Betlémském náměstí pivovar a lihopalnu. Smyslem jejího života se stal obdiv a postupně prohlubující se vztah k synovi zaměstnavatelky Vojtovi Náprstkoví. S nasazením neuvěřitelné houževnatosti a pílě a nepochybně také díky přirozené inteligenci se prosadila nejprve jako jeho pomocnice a pak i plnohodnotná partnerka. Vlastní zkušenost ji přivedla k poznání, že ženské emancipace lze dosáhnout jedině prostřednictvím vzdělávání, a proto se stala neúnavnou spoluorganizátorkou a účastnicí aktivit Amerického klubu dam a příležitostnou správkyní veřejně přístupné knihovny a archivu. Prioritním projektem Náprstkových však bylo budování muzea, nejprve s průmyslovým zaměřením, později obohaceného o sbírky mimoevropských kultur a také doklady českého venkova. Každodenní program manželů Náprstkových byl sestaven z oslav různých výročí, návštěv významných osobností, divadelních představení, plesů, výstav a pohřbů. Je obdivuhodné, jak při takto bohaté náplni bylo možné stihnout vedení podniku s mnoha zaměstnanci, zajištění domácnosti, práci pro muzeum i spolkovou a charitativní činnost.

Nejšťastnějším obdobím v životě Josefy Náprstkové byla necelá dvě desetiletí strávená v manželství, byt bezdětném, které

jí zajistilo společenský status a naplnění smysluplnou prací. I když se jako vdova usilovně snažila pokračovat v odkazu svého milovaného muže, byla do velké míry limitována špatným duševním rozpoložením i ztrátou společenské pozice. Prázdnotu nemohli zcela naplnit ani vzdálenější příbuzní, ani věrní přátelé a schovanky. Hluboký smutek a pocit nespravedlivého zneuznání, nepřiměřeně přísné hodnocení ostatních a dokonce i určitá sociální zášť ji přivedla k trudnomyslnosti a částečné izolaci. I poslední léta naplňovala intenzivní prací, ale v nitru žila více vzpomínkami než realitou.

Životopis Josefy Náprstkové tvoří sice hlavní linii publikace, avšak stejně důležitý je širší kontext. Tím je přímo kalendárium převážně pražského politického a kulturního dění ve druhé polovině 19. století. Tyto „velké dějiny“ doplňují „malé dějiny“ zprostředkované množstvím úryvků, nesmlouvavých a leckdy tvrdých komentářů jak Josefy Náprstkové, tak členů rodiny a známých. V závěru připojená ukázka korespondence přátel vybraná ze šesti tisíc položek obohacuje naši představu o charakteru vzájemných vztahů, způsobu komunikace, o aktuálních tématech a řešení problémů. Čtenář uvítá množství fotografií zařazených přímo v textu, které ilustrují popisované události a přibližují zmíněné osobnosti; výběr písemných archiválií je zařazen též do barevné obrazové přílohy. Vítané jsou také obsáhlé rejstříky usnadňující vyhledání jmen, míst i pojmů, důsledný poznámkový aparát umožňuje badatelům dopátrat se veškerých zdrojů. Kniha Mileny Secké je nevyčerpatelným pramenem k dějinám českého vlasteneckého hnutí ve druhé polovině 19. století, i poutavým románem o životě Josefy Náprstkové. Dýchá z ní atmosféra, které nelze nepodlehout.

Alena Křížová

(Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita)